פועלי כל הארצות התאחדו!

זו הדרך

ZO HADEREKH زوهديرخ

גיליון 13 / מיוחד לפסח, 31 במארס 2021

צרות בצרורות

לנתניהו אין רוב ומשפטו מתחדש

אומרים שצרות באות בצרורות; כזה הוא מצבו של בנימין נתניהו. בבחירות שנערכו בשבוע שעבר (23.3) ברחו לו כשליש מהמצביעים, וחרף הרוב הברור שהשיגו מפלגות הימין בבחירות (ר' עמ' 5) הוא אינו מצליח להרכיב קואליציה יציבה – זו הפעם הרביעית ברציפות. בשבוע הקרוב צפויים לו עוד שני מעמדים מביכים עד מאוד.

ביום שני (5.4) עליו להופיע בפני נשיא המדינה, ראובן ריבלין, במסגרת סבב ההתייעצויות עם כלל הסיעות שנבחרו לכנסת, שלאחריו יטיל הנשיא את מלאכת הרכבת הממשלה על אחד מחברי הכנסת. אבל לח"כ נתניהו, ראש ממשלת המעבר, אין רוב – חרף כל הטריקים והשטיקים – כולל פנייה למפלגת רע"מ. ממש באותו יום הוא אמור להתייצב להמשך משפטו. אך הפעם תוקדש ישיבת בית המשפט לדיון בהוכחות והפיות ייפתחו.

השבוע (29.3) נתניהו לא הצליח (שוב!) לכנס את ממשלתו. ברור לביבי שמדינת ישראל מתגלגלת במהירות לסבב חמישי של בחירות, והוא מעוניין להחיש את רכישתם של חיסונים נגד קורונה בכ-7 מיליארד שקל "כהוצאה חוץ-תקציבית", אחרי שהוא עצמו תקע את אישור התקציב.

שר האוצר ישראל כ"ץ נשלח להתחנן בפני שר הביטחון בני גנץ כדי שזה יאפשר את כינוס ישיבת הממשלה. "חייבים לנתק את ניהול ענייני הבריאות והכלכלה בתקופת מעבר מהמחלוקות הפוליטיות שקיימות ועוד יהיו", הפטיר. אולי כ"ץ רוצה לנתק את הבריאות מהכלכלה ומהפוליטיקה, אבל היה זה דווקא נתניהו שקשר קשר בל-ינותק ביניהן.

בסיכום: בחודשים הקרובים צפויים שיתוק וניתוק. שיתוק הממשלה והעמקת ניתוקה מצרכי החברה. חייבים לחדש את המחאה ההמונית ברחובות – ומהר ככל האפשר.

דברים בשם אומרם

ראש המוסד בשירות ההון והשלטון

"החלטתו השנויה במחלוקת של ממשל טראמפ להשהות את הסנקציות נגד המיליארדר ואיל הכרייה הישראלי דן גרטלר, המואשם על ידי ארה"ב בשחיתות ברפובליקה הדמוקרטית של קונגו, התקבלה בעקבות בקשות חוזרות ונשנות מצד בכירים ישראלים שטענו כי הוא נכס חיוני לביטחון הלאומי של ישראל. הן ראש המוסד, יוסי כהן, והן שגריר ישראל לשעבר בוושינגטון, רון דרמר, שוחחו עם גורמים בכירים בארה"ב במשך חודשים רבים כדי לשכנע אותם בחשיבות קשריו של גרטלר באפריקה ובפעילותו הפילנתרופית בישראל. כהן גם טס פעמיים לקונגו ב-2019, נסיעות שעד כה לא דווח עליהן, כדי להיפגש עם גרטלר ועם הנשיא לשעבר ג'וזף קבילה. לגרטלר "יש הרבה מערכות יחסים באזור שחשובות לאינטרסים הישראליים, והוא פילנתרופ גדול, ולכן הגשנו בקשה רשמית", אמר דרמר, הנחשב לאיש סודו של ראש הממשלה בנימין נתניהו".

(סוכנות הידיעות "בלומברג", 19.3)

הלשכה היקרה של השר הדיגיטלי אינה וירטואלית

"בעיצומו של משבר כלכלי: הלשכה החדשה של שר הדיגיטל דודי אמסלם עלתה כחצי מיליון שקל. משרד הדיגיטל הוא אחד המשרדים החדשים שבאו לעולם בממשלת האחדות הנוכחית".

("מקור ראשון", 21.3)

מכתבים למערכת

מחויבים לזכויות האזרח

ממשלה חדשה טרם קמה בישראל, לאחר בבחירות הרביעיות בתוך שנתיים. יהא אשר יהא הרכב הממשלה שתוקם, לצערנו כבר ברור שבכנסת הבאה יישבו גם נציגים של אחת המפלגות הגזעניות וההומופוביות ביותר שהתמודדו בשנים האחרונות.

אנחנו באגודה לזכויות האזרח נמשיך לפעול בכל הכוח – מול מקבלי ההחלטות בממשלה ובכנסת, ובזירה הציבורית, המשפטית והחינוכית – כדי לאפשר לכל אישה ואיש בישראל לממש את הזכויות לבריאות, לדיור, לחינוך ולקיום בכבוד; כדי לבלום חוקים לא דמוקרטיים שרומסים את הפרטיות שלנו ואת חופש המחאה במסגרת המאבק בקורונה; וכדי להבטיח את זכויותיהן של קבוצות פגיעות ושל מיעוטים מכל סוג.

עו"ד שרון אברהם-ויס

מנכ"לית האגודה לזכויות האזרח

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל
zohaderekh@gmail.com
או לתיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

סגור עקב מחלה

"מעונו הראשי בפלורידה של נשיא ארצות הברית הקודם, דונלד טראמפ, נסגר לאחר שחלק מאנשי הצוות נמצאו חיוביים בבדיקות לאיתור נגיף הקורונה. מאר-א-לאגו הוא מעונו של טראמפ מאז עזב את תפקידו בינואר האחרון ובו הוא מתגורר. דונלד טראמפ עצמו חלה בקורונה בחודש אוקטובר".

("ניו יורק טיימס", 21.3)

צבא שיש לו מדינה

"בעלות של חצי המסוק החדש של צה"ל ניתן היה לסבסד שנה של צהרונים לעשירונים 4–10. עלות שישה מסוקים שקולה לבנייה של עוד 3,500 כיתות, וטייסת מסוקים חדשה יכולה הייתה לממן לכלל תלמידי ישראל ולפעוטות בגנים חודשיים מלאים של לימודים ביולי-אוגוסט — כפיצוי על השעות שהפסידו במשבר הקורונה. אבל מי שמורם מעם, גם אם בסיוע רוטור — הבלגן שלמטה לא נוגע לו. במערכת הביטחון לא רואים בעיה בלהנדס 9 מיליארד שקל בזמן שהתקציבים האזרחיים מקוצצים והמשק ניצב ערב העלאת מסים. באקס-טריטוריה הצה"לית פועלים הרי לפי תקציב אחר, לפי חוקים אחרים, תחת מוסדות שיפוטיים אחרים — וכאב הראש של הביורוקרטיה התקציבית האזרחית לא רלוונטי שם. באמצע קמפיין הבחירות שלו, ראש הממשלה העסוק בעולם מצא את הזמן לכנס לפחות שלוש ישיבות בהולות לעניין תוספות התקציב שדורשת מערכת הביטחון. בה בעת, קשה להיזכר מתי בשנים האחרונות כונסה בפורום זה ולו ישיבה אחת שעסקה באתגרי החינוך הלאומיים".

(אבי בר-אלי, "דה מרקר", 19.3)

הקשיים של כוהני עגל הזהב

תמונה קשה עולה מסקר שביעות רצון העובדים בחברת ההשקעות גולדמן-זאקס, שהועבר להנהלה בחודש שעבר. העובדים התלוננו על שבוע עבודה של 95 שעות, מחסור בשינה, יחס לא סבלני מצד הבכירים ודעה כללית לא חיובית על החברה. 13 האנליסטים שהשתתפו בסקר דרגו את שביעות הרצון שלהם מהעבודה בציון ממוצע של 2 מתוך 10. 'גדלתי בבית אומנה, וזה גרוע יותר', כתב אחד מהם".

("ניו יורק טיימס", 22.3)

יומני היקר: שלי ורק שלי

"חרף הקידמה שבה מתגאה ישראל, בדבר אחד היא לוקה מאוד בחסר...– השקיפות. אלו לא רק הפרוטוקולים של דיוני ועדת הקורונה שעלולים להעלות אבק במשך 30 שנה עד שייחשפו לציבור, אלא דברים פשוטים הרבה יותר כמו יומן הפגישות של ראש הממשלה. נכון להיום, משרד ראש הממשלה תחת בנימין נתניהו אינו טורח לעדכן את הציבור עם מי נפגש ראש הממשלה ומתי, אלא אם זה נוח לאג'נדה של ראש הממשלה. אז ניתן לראות את הפגישות שלו מתפרסמות בערוצי התקשורת המרכזיים וגם בחשבונותיו ברשתות החברתיות. במרבית המדינות נמצא גילוי שוטף של יומן ראש הממשלה או הנשיא. ישראל נמצאת במיעוט המדינות שאינן חושפות את יומני ראש הממשלה, לצד מקסיקו וקולומביה".

(רועי ברגמן, "כלכליסט", 24.3)

אלוף התביעות

"ח"כ לשעבר סתיו שפיר תובעת כ-260 אלף שקלים מיאיר נתניהו בגין פרסום לשון הרע והטרדה מינית. זו התביעה השביעית שמוגשת נגד בנו של ראש הממשלה בשנים האחרונות".

("העין השביעית", 16.3)

ראיון עם מזכ"ל מק"י עאדל עאמר על תוצאות הבחירות ולקחיהן

מעמיק המשבר הפוליטי בישראל

מזכ"ל המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י), עאדל עאמר, שוחח השבוע עם "זו הדרך" על תוצאות הבחירות לכנסת ה-24 ועל משמעויותיהן הפוליטיות.

אלו מסקנות אפשר להפיק מתוצאות הבחירות? מה ניתן ללמוד מהן על המציאות הפוליטית בישראל?

ברור מתוצאות הבחירות שהמשבר הפוליטי אליו נקלעה ישראל הגיע לשפל חדש. הבחירות לא פתרו אותו. נתניהו הוא המייצג הבולט ביותר של משבר זה, אבל זה משבר עמוק יותר של פוליטיקה ושל מדיניות. גם האופוזיציה המתיימרת להחליף את נתניהו לא מציגה אלטרנטיבה מדינית לדרכם של נתניהו והימין. המשבר יימשך כל עוד הסוגיות האמיתיות של החברה הישראלית לא יגיעו לפתרונן.

באלה סוגיות מדובר?

בראש ובראשונה – הסוגיה הפלסטינית, או המשך הכיבוש וההתנחלויות. העובדה שנושאים אלה ירדו מסדר היום של מערכות הבחירות התכופות בישראל אין משמעה שהם נעלמו או אינם משפיעים על יתר התהליכים בחברה הישראלית. ההיפך הוא הנכון – ההתעלמות מסוגיות אלה רק החמירה את הסתירות הפנימיות בישראל. לכן אם המערכת הפוליטית חפצה ביציאה מהמשבר, היא חייבת להתמודד עם סוגיית הכיבוש וההגדרה העצמית של העם הערבי-הפלסטיני.

בנוסף ישנו המשבר החברתי-כלכלי, שהקורונה רק העמיקה אותו. מספר העניים בחברה הישראלית הוא עצום: מעל מיליון וחצי אנשים. גם סוגיה זו לא באה אל פתרונה ולא קיבלה את מקומה הראוי במערכות הבחירות האחרונות.

סוגיה חשובה לא פחות היא המשך מדיניות האפליה הגזענית נגד האוכלוסייה הערבית והמשך הפוליטיקה של אפליה על בסיס לאומי, ששיאה בחקיקת חוק הלאום המנשל את האוכלוסייה הערבית מזכויותיה במולדתה שלה. לכך ניתן להוסיף גם את חוק קמיניץ להריסת בתים, הפוגע בזכות הבסיסית ביותר של כל אדם לקורת גג ולחיים בכבוד. אפליה גזענית זו באה לידי ביטוי גם בהתפשטות הפשע המאורגן בחברה הערבית, שדורש טיפול מידי, מקיף ותקיף, באמצעות תוכנית רב-שנתית ומתוקצבת כיאות.

מה מבטאת העלייה בכוחה של רע"מ בראשות מנסור עבאס?

התנועה האסלאמית, המתמודדת בבחירות לכנסת תחת השם רע"מ, אכן התחזקה וזכתה ביותר קולות מאשר בבחירות לכנסת ה-21, אז התמודדה במשותף עם בל"ד. זה נתון אובייקטיבי. לצערי הקו הפופוליסטי-הימני שהובילה רע"מ שלט במערכת בחירות זו. המתקפה האגרסיבית של רע"מ נגד חד"ש ונגד הרשימה המשותפת התמקדה במוטיבים שמרניים במקום בבעיות אמיתיות של החברה הערבית. מוטיבים אלה הוצגו בקמפיין של רע"מ כסוגיות המרכזיות שעל סדר היום, תוך התעלמות מהבעיות האמיתיות של החברה הערבית בישראל וסילוף מסוכן של המציאות הפוליטית. במקום לדבר על האפליה הגזענית נאלצנו להתמודד עם סדר יום שמרני.

גם תפקידם של נציגי האוכלוסייה הערבית בכנסת ומידת ההשפעה שלהם היו נושאים שנדונו במערכת הבחירות. המסר של מנסור עבאס הוא שעל הנציגים הערבים בכנסת לנסות להשפיע על קבלת ההחלטות של הממשלה, ולא משנה מי נמצא בשלטון. להגיד שאנחנו "לא בכיס של הימין ולא בכיס של השמאל" כפי שאומר עבאס, בעודו עושה הכל כדי להוכיח שהוא פוסל את השמאל ומתכוון לחבור לימין, זה לטפח אשליה מסוכנת ביחס למציאות הפוליטית בישראל. בימין יש מרכיב פשיסטי גדול שלא יקבל את האוכלוסייה הערבית בשום אופן ולא יכיר בזכויותיה הלאומיות או האזרחיות. לכן אינני צופה שלהישג של רע"מ תהיה השפעה מכרעת – לא במערכת הפוליטית הישראלית ולא בחברה הערבית. התפיסה שלו צפויה לנחול כישלון.

מה הסיבות לפגיעה בכוחה של הרשימה המשותפת? מדוע רבים בציבור הערבי לא מימשו את זכות ההצבעה?

היינו צריכים להתאמץ יותר. הייתה לנו תקלה חמורה מאוד בפרסום ובתעמולה של הרשימה המשותפת. אבל הסיבה העיקרית היא הכעס של הבוחר הערבי על פירוקה של הרשימה המשותפת בידי הרשימה האסלאמית. הפירוק הכניס את הבוחר הערבי למצב של ייאוש, של אובדן התקווה לשינוי והאמונה ביכולת להשפיע. פירוק המשותפת הוא הסיבה העיקרית לאחוז ההצבעה הנמוך, וזאת נוסף לתקלות בקמפיין שלנו שלא הצליח להגיע לרמת גיוס מסיבי של האוכלוסייה.

האם נוכח תוצאות הבחירות ומה שנראה כקרע שאינו ניתן לאיחוי עם התנועה האסלאמית, צריך לשמור על הרשימה המשותפת? אולי מוטב לחפש בריתות אלקטורליות אחרות?

העמדה שלנו כמפלגה קומוניסטית היא בעד הקמת בריתות על בסיס מצע פוליטי, חברתי וכלכלי משותף. מתוך ראיה פוליטית זו הקמנו את חד"ש ב-1977 ואת הרשימה המשותפת ב-2015. כאשר מנסור עבאס פירק את המשותפת בפעם הראשונה ב-2019, התעקשנו על קיום ברית עם תע"ל בראשות אחמד טיבי. כאשר החלו ב-2020 סימנים של פילוג מצד התנועה האסלאמית, ביקר יו"ר הרשימה המשותפת ח"כ איימן עודה (חד"ש) אצל כל מנהיגי התנועה האסלאמית באופן אישי והפציר בהם לא לפרוש מהמשותפת.

אנחנו בעיקרון בעד בריתות ובעד המשך קיומה של הרשימה המשותפת, אבל אנחנו מוכרחים לעבור יחד עם שותפינו תהליך של הסקת מסקנות. עלינו לחשוב כיצד לחזק את הרשימה המשותפת ולחדש את פנייתה לציבור – הערבי וגם היהודי. זה העיקרון שמנחה אותנו. בתקופה זו אנחנו בתהליך של למידה ושל הסקת מסקנות ממערכת הבחירות.

האם אתה צופה מערכת בחירות חמישית בקרוב?

קשה להעריך, אבל כנגזרת מהדברים שאמרתי בתחילת הריאיון, אני חושב שכן. הבחירות לא סיפקו תשובות אמיתיות לבעיות החברה בישראל, וגם האופוזיציה הציונית אינה מציעה תשובה ברורה. משום כך המשבר הפוליטי צפוי להימשך, ולכן יש סיכוי גדול מאוד שיתקיימו בחירות בקרוב – בין אם תקום ממשלה ובין אם לא. מתי בדיוק הן יתקיימו – אי אפשר לדעת. כעת עלינו לסכם את מערכת הבחירות שנסתיימה ולהסיק מסקנות אמיצות.

אסף טלגם

מק"י: התחזקות הימין הפשיסטי בבחירות

הלשכה הפוליטית של המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י) קיימה בעקבות הבחירות ישיבה מיוחדת בעיר טייבה שבמשולש, בה דנה בתוצאות הבחירות לכנסת ה-24 ובהשלכותיהן על המצב הפוליטי בישראל, על הציבור הערבי, על מק"י ועל חד"ש.

מזכ"ל המפלגה, עאדל עאמר, הדגיש בהרצאתו: "פגישה זו אינה ישיבה לסיכום מערכת הבחירות ותוצאותיה, אלא פגישה מקדמית להערכת המצב ולתכנון הפעולות הבאות בעת קשה זו, בזמן שהמדינה נקלעה למשבר מורכב ומסוכן: הסכנה של הקמת ממשלה פשיסטית בהשתתפות סמוטריץ' ובן גביר נראית אפשרית".

הלשכה הפוליטית הביעה תודה ליותר מ-200 אלף המצביעים הערבים והיהודים שתמכו ברשימה המשותפת: "תודה והערכה לכל הפעילים של מפלגתנו, חד"ש והרשימה המשותפת, שעשו מאמצים רבים להצלחת הרשימה המשותפת והתמודדו באומץ רב עם קמפיין ההסתה". יחד עם זאת, "תוצאת הבחירות אינה התוצאה לה ייחלנו. יש לנתח באופן מציאותי ובאומץ את התוצאות ולהסיק מסקנות".

הלשכה הפוליטית ציינה, כי תוצאת הבחירות הכללית מצביעה על התחזקות כוחות הימין הפשיסטי בכנסת – בראשות סמוטריץ' ובן גביר ובחסות הלגיטימציה שמעניקים להם הליכוד וראש הממשלה בנימין נתניהו באופן אישי. בנוסף התחזקו כוחות ימניים אחרים כמו גדעון סער ומפלגתו "תקווה חדשה", נפתלי בנט ומפלגתו, ואחרים. "עליה זו של הימין מצביעה על העמקת המשבר בחברה הישראלית – שאת מחיר היציאה ממנו עלולים לשלם העם הפלסטיני והאוכלוסייה הערבית. לכן מחובתנו להתעמת עם הכוחות הללו ועם כל מי שמעניק להם לגיטימיות למשול".

עוד נמסר: "הנהגת המפלגה, החזית ומטה הבחירות נושאים באחריות המלאה לתוצאה – מבחינה ארגונית, פוליטית ואישית. תוצאה זו לא תרתיע אותנו מגישתנו המקדמת אחדות מאבק ברשימה המשותפת ובכל המסגרות האחרות, כדי להתמודד עם המדיניות הגזענית וההידרדרות לעבר הימין הפשיסטי. תוצאה זו מחייבת אותנו לחזק את המאבק היהודי-ערבי, הנמצא בלב הזהות הפוליטית והאידיאולוגית שלנו".

הלשכה הפוליטית קראה "לכל הסניפים ומחוזות המפלגה להתחיל לאלתר בתהליך סיכום עמוק של מערכת הבחירות – במישור הארגוני, הפוליטי והאישי, בהשתתפות הנהגת המפלגה. תהליך ביקורת ושקיפות זה יגיע לשיאו במועצת המפלגה הארצית שתכונס בהקדם".

כמו כן, הוחלט שעל המפלגה להתכונן באופן מידי לוועידתה ה-28 בסוף הקיץ הקרוב ולהתחיל בהכנות ובהשלמת כל המסמכים הפוליטיים, האידיאולוגיים והארגוניים לוועידה.

"נמשיך במאבקנו היהודי-ערבי נגד הימין ומדיניותו ונגד כל צעדי המדיניות הגזענית. העמדת זכויות הציבור הערבי למכירה מסכנת את הציבור הערבי – על בסיס גישה זו התנגדנו ודחינו את חוק הלאום", הדגישה הלשכה.

אין "מנדט ערבי" לליכוד

חרף ההכרזות הרמות של נתניהו בעת מערכת הבחירות, התמיכה במפלגתו בקרב האזרחים הערביים נותרה מזערית. בינואר ביקר נתניהו באום אל-פחם והצהיר כי הוא צופה שהליכוד יזכה בשני מנדטים של מצביעים ערבים. נתניהו התגאה כי תושבי אום אל-פחם ביקשו להצטלם איתו, אך בפועל עלה הליכוד מ-0.29% ל-1.44% מכלל המצביעים בעיר; גידול מ-64 ל-145 קולות.

גם בנצרת, חרף תמיכת ראש העיר עלי סלאם, צמח הליכוד מאחוז אחד בשנה שעברה ל-3.91% הפעם – 881 קולות. יצוין ששיעור ההצבעה בנצרת ירד באופן משמעותי מ-60% בבחירות הקודמות ל-38% בנוכחיות. בעיר הערבית הגדולה בישראל מרץ התחזקה, אולי בזכות המועמדת החדשה ג'ידא רינאווי-זועבי המתגוררת בה, ועלתה מ-0.78% בשנה שעברה ל-3.95% הפעם. המפלגה הגדולה בעיר היא עדיין הרשימה המשותפת עם 64.27%, ולאחריה רע"ם עם 23.92%. בקלנסואה, השיג הליכוד 74 קולות ובטייבה 94 קולות.

מהתוצאות הסופיות עולה כי הליכוד זכה בכמיליון קולות, ירידה חדה לעומת הבחירות שנערכו במארס אשתקד בהן הצביעו עבור מפלגתו של נתניהו כ-1.4 מיליון אזרחים. הירידה בכוחו של נתניהו נרשמה בכל היישובים ובייחוד בערים הגדולות. בירושלים מספר התומכים בליכוד ירד מ-72 אלף ל-51 אלף, בת"א-יפו - מ-58 אלף ל-44 אלף, בחיפה - מ-38 אלף ל-29 אלף, ובבאר שבע - מ-49 אלף ל-38 אלף.

המשותפת מגבשת רשימת דרישות

נשיא המדינה, ראובן ריבלין, יקיים ביום שני הקרוב (5.4) סבב ההתייעצויות עם כלל הסיעות שנבחרו לכנסת, שלאחריו יטיל את מלאכת הרכבת הממשלה על אחד מחברי הכנסת. כפי שנעשה בבחירות 2019, מפגשיו עם הסיעות השונות יועברו בשידור חי באמצעי התקשורת. בין המוזמנים לבית הנשיא: נציגי הרשימה המשותפת.

לקראת השיחות אצל נשיא המדינה התכנסו השבוע (29.3) ראשי הרשימה המשותפת: היו"ר ח"כ איימן עודה (חד"ש), ח"כ אחמד טיבי (תע"ל) וסמי אבו שחאדה (בל"ד) לדון בהמלצה על מועמד לראשות הממשלה. עוד דנו בדרישות שיציגו בתמורה להמלצה.

הפגישה נערכה לפני פגישתם עם יו"ר יש עתיד, ח"כ יאיר לפיד, הצפויה להתקיים ביום חמישי. ח"כ אבו שחאדה אמר בריאיון ששודר ב"כאן ב" (29.3) כי כל "חברי המשותפת תומכים בחקיקה שתמנע מנאשם בפלילים להרכיב קואליציה".

קבלו את

זו הדרך

מדי שבוע בדוא"ל

או בדואר רגיל

המעוניינים לקבל בדואר אלקטרוני, ללא תשלום, מתבקשים לשלוח כתובת דוא"ל אל: zohaderekh@gmail.com

המעוניינים לקבל בדואר רגיל, מתבקשים לכסות את הוצאות המשלוח באמצעות תרומה של 150 שקל בשיק לפקודת המפלגה הקומוניסטית הישראלית, ת"ד 26205 תל-אביב 6126102

הקפיטליזם הניאו-ליברלי ימשיך לשלוט - עם ביבי או בלעדיו

פוליטיקה ומעמד בבחירות לכנסת

טרם הוכרע מי ירכיב את הממשלה הקרובה: הימין הפשיסטי בתמיכת הגזענים והחרדים, או הימין הליברלי בתמיכת השמאל הציוני שהצליח, איכשהו, לקום מן הקרשים. המילה "אסטרטגיה" תיארה מהלכים רבים בבחירות שהובילו, שוב, את המערכת הפוליטית למבוי סתום. רבות דובר על אסטרטגיה, אבל המפלגות הציוניות, החרדיות ורע"מ אינן מציעות ברובן המכריע אסטרטגיה חדשה להתמודדות עם המשבר הכלכלי והחברתי שחולל נגיף הקורונה, ועם הכיבוש המתמשך כבר חצי מאה.

יש הסבורים כי "תם עידן המפלגות" ולפיכך אין מקום לחלופות, פרוגרמות או מצעים שונים. לפי טענה זו, הכל היום אישי והאישי היה לפוליטי. אמצעי התקשורת ההגמוניים, אלה שבידי הבורגנות, תורמים רבות לחיזוק הסברה לפיה "אין יותר אידיאולוגיות ואין יותר מפלגות".

הכל, אבל הכל, הסתכם בבחירות האחרונות ובאלה שקדמו להן בשאלה "כן-ביבי" או "לא-ביבי". מעיון במצעים של המפלגות השונות אפשר להגיע למסקנה הנמהרת שאכן זה כך. רוב מפלגות "כן ביבי" (הליכוד, ש"ס ויהדות התורה) לא הציגו כלל מצע. אך במחנה ה"לא-ביבי", תקווה חדשה של סער בימין או מרצ בשמאל הציוני, למשל, אכן טרחו והפיצו מצעים והצעות שונות. ימינה של נפתלי בנט ("כן-ולא-ביבי") אף פרסמה את "תוכנית סינגפור" שזכתה בהתייחסות תקשורתית מסוימת, וכוללת מצע סדור ובו משנה כלכלית קפיטליסטית קיצונית.

בכל מקרה, דיון לעומק בשאלות היסוד של מדינת ישראל לא נוהל כאן ואף לא בשלוש מערכות הבחירות הקודמות שנערכו בשנתיים האחרונות. סביר להניח שכך יהיה המצב גם במערכת הבחירות החמישית העומדת בפתח.

ההבחנה בתחילת המאמר בין ימין פשיסטי לימין ליברלי אינה מקרית. התמיכה בבנימין נתניהו או ההתנגדות לו מפרידה ביניהם. אבל יש להם הרבה מן המשותף – ולא רק במישור האידיאולוגי: התמיכה הבלתי מסויגת בקפיטליזם הניאו-ליברלי.

הבסיס החברתי

מצביעי ש"ס, הליכוד או רע"מ הם שונים ודומים. הם שונים באורח חייהם ובדתם. אך דומים ברובם הגדול בהשתייכותם לאוכלוסיות המוחלשות ביותר בחברה הישראלית. מצביעי מפלגות אלה הם ברובם שכירים; כולם נפגעו מהמדיניות הניאו-ליברלית שמוביל הליכוד בשנות שלטונו הממושכות. רובם אינם עובדים מאורגנים, ומנהלים מאבק יום-יומי להישרדותם ולהישרדות משפחותיהם. קרב זה החריף מאוד במהלך שנת הקורונה האחרונה.

נתניהו ראה את הנולד וחיזק מנגנוני רווחה קיימים (אלה שדאג לכרסם במשך עשורים): העניק דמי אבטלה לתקופה ממושכת, תמך כלכלית בבעלי עסקים קטנים ובינוניים ואף הזרים מיליארדים למערכת הבריאות המורעבת. הוא לא יחיד בכך ובוודאי אינו "קוסם". כל ידידיו, מנהיגי הימין הניאו-ליברלי, נהגו כך – מאנגלה מרקל בגרמניה שבצפון, דרך דונלד טראמפ בארה"ב ועד ז'איר בולסונרו בברזיל שבדרום.

זו לא הייתה "פניית שמאלה" או "אימוץ עקרונות מדינת הרווחה", כפי שתיארו את המהלך פרשנים כלכליים בעיתוני הממסד.

<<<

ניצחון הימין היהודי והערבי

הימין ניצח; הימין היהודי והימין הערבי. לא רק שהוא ניצח, אלא שיש כמה סוגים של ימין שניצחו. אני חושבת על הבנות שלי ומקבלת כאב ראש מהמחשבה שאיתמר בן-גביר או בצלאל סמוטריץ' עלולים לעמוד בראש משרד החינוך. מפחיד מאוד ומחריד לחשוב לאן עוד אפשר להידרדר.

כפעילה חברתית ופוליטית אני שואלת את עצמי איך הגענו למצב כזה של ייאוש אחרי השיא של 15 מושבים בכנסת לרשימה המשותפת. איך הגענו למצב כזה אחרי תחושת הכוח שבנינו, ואחרי ההבנה שהצלחנו להנחיל לחלקים רחבים בציבור בישראל שאי אפשר לשנות את השלטון ללא שותפות של המפלגות המייצגות את הציבור הערבי. זו אחת ממערכות הבחירות הקשות ביותר שידעתי, ועברתי לא מעט מערכות בחירות. אלימות, פייק ניוז ושסע דתי פוגגו את האופוריה של האחדות.

מכורח המציאות הגזענית שחווה החברה הערבית, צריכה הייתה המשותפת לבנות את עצמה כפרויקט לאומי כולל ולא כברית רופפת בין ארבע מפלגות. לא רק לעבוד לקראת הבחירות כקומץ של חברי כנסת אלא לבנות את כוחו של מיעוט מופלה ומדוכא.

דיכוי ההצבעה בחברה הערבית היה אחת ממטרותיו של נתניהו. במערכות בחירות קודמות הוא השתמש בהפחדה ובהתרסה – "נוהרים לקלפיות" וכדומה. אבל הפעם הוא השתמש בזלזול וביחס מתנשא. לשתות קפה ביישוב בדואי בזמן שהדחפורים הורסים בתים בנגב, זה צביעות וזלזול עמוק; לנהל מדיניות כלכלית ניאו-ליברלית ולהתמיד בהריסת בתים בעת שיותר מ-60% מהילדים מתחת לקו העוני, זו התנשאות וניתוק; ולהמציא את הדמות של "אבו יאיר" אוהב הערבים שרוצה להתמודד עם הפשיעה והאלימות, בזמן ש-80% מהנשק מגיע מהצבא, זה כבר על גבול הסכיזופרניה.

היחס של המרכז-שמאל למפלגות הערביות כמשענת אלקטורלית ולא כשותפות אמיתיות היה טעות נוספת שגרמה לדיכוי ההצבעה בחברה הערבית. מפלגות המרכז-שמאל החלו לדבר על הרשימה המשותפת כשותפה לגיטימית רק לאחר שביבי הבהיר שאין לו בעיה עם ערבים.

בציבור הערבי עצמו, הפילוג הפעם הוא אידיאולוגי, סביב הקו האדום של החברה הערבית. במילים אחרות, האם לגיטימי לתמוך בימין הישראלי. רע"ם מחזירה לחיים את המנהיגות הערבית של שנות ה-50, העוסקת רק בשירותים לאזרח ולא בזכויות לאומיות. בשטח זו הייתה מערכת בחירות על הדתה וחילוניות, ומפלגת ש"ס הערבית ניצחה. כאנשי שמאל עלינו לשאול את עצמנו כיצד ומדוע נכשלנו בהרחבת מעגלי התמיכה שלנו, במיוחד בקרב הפריפריה החברתית והגיאוגרפית ובקרב המוחלשים בחברה הערבית.

בקרב המיעוטים בעולם אחוז ההצבעה גבוה יותר מאשר בציבור הכללי, אך בחברה הערבית קמפיין דיכוי ההצבעה הממשלתי העלה הילוך בשנותיו של נתניהו בשלטון. השמאל על כל מרכיביו, לרבות ארגוני החברה האזרחית וההנהגה הפוליטית בחברה הערבית, נדרש לערוך חשבון נפש עמוק. זה בלתי נמנע אם ברצוננו לקום ולהתחיל בבניה מחדש.

פידא נערה-טבעוני

<<<

זה חלק מניסיונם לשמור על ההגמוניה הפוליטית במהלך הסערה החברתית שעורר משבר הקורונה. במקרה הישראלי יש להוסיף את החיסון ההמוני של כמחצית האוכלוסייה, וכן את העובדים הפלסטינים המועסקים בישראל ובהתנחלויות שבשטחים הכבושים, החיוניים עד מאוד לתפקוד התקין של חלקים במשק הקפיטליסטי ובהם ענף הבנייה ואזורי התעשייה בגדה.

כך, בבחירות האחרונות הצביעו המוחלשים ביותר עבור החזקים ביותר. אך יש לתקן את ההכללה: לא כל המוחלשים יצאו להצביע. הליכוד איבד כשליש מכוחו במעוזיו ההיסטוריים בפריפריות הגיאוגרפיות והחברתיות. הרשימה המשותפת (שכללה בעבר את רע״מ) איבדה אף היא כשליש מתומכיה שלא הגיעו לקלפי.

מיותר לציין שמדיניותו הכלכלית והחברתית ארוכת השנים של נתניהו היא לחזק את החזקים, להעצים את השליטה של בעלי ההון המקומיים והתאגידים הזרים (בעיקר האמריקאיים) על הכלכלה והחברה בישראל. אין זה מקרה שבדרכו להבטיח את המשך שלטונו ולחלץ את עצמו מהמשפט בגין מעשי שחיתות, פגש נתניהו את ח״כ מנסור עבאס ומפלגתו רע״מ האסלמית-שמרנית. הייתכן שמדובר רק בהתלכדות אינטרסים אישיים-פוליטיים, או שבין נתניהו ועבאס יש מכנה משותף עמוק יותר?

הריבוד בחברה הערבית

הציבור הערבי הוא החלק העני והמופלה ביותר בחברה בישראל, אבל בעשורים האחרונים – עשורי נתניהו – התחולל בתוכו תהליך של ריבוד מורכב.

בשנות ה-50 וה-60, תחת הממשל הצבאי, הייתה החברה הערבית חברה של עובדי אדמה (פלאחים) ושכירים. עם הסרת השלטון הצבאי והתפתחות הקפיטליזם הישראלי, הצמיחה חברה זו מעמד בורגני קטן. הכוונה איננה לזעיר-בורגנים, שצמחו בחברה הערבית אף הם, אלא לשכבה חברתית עשירה יחסית, שצברה את הונה בעיקר במסחר ונמנית עם מטיביה של התנועה האיסלמית.

זו שכבה חברתית שאינה מעוניינת לקדם שום סדר יום חלופי לסדר החברתי הקפיטליסטי (בניגוד לחד״ש) ואף עושה שימוש בדת ובמנגנוניה (בדיוק כמו הבורגנות היהודית השולטת בישראל) כאמצעים להרדמת המאבק המעמדי ולהצדקת הסדר החברתי הנצלני.

האינטרסים המעמדיים שמשרתים הליכוד, ש״ס ורע״מ דומים בכך עד מאוד. רע״מ היא הביטוי לניסיון להשתלב בקפיטליזם – תוך שמירה על היבדלות דתית-מוסלמית.

הלבנוניזציה החלקית של הקפיטליזם הישראלי

יהדות התורה, ש״ס, הציונות הדתית ורע״מ, מלבד אידיאולוגיה ימנית-שמרנית משותפת (ובמקרה של מפלגתו של סמוטריץ׳ – אף פשיזם וגזענות), מקדמות כולן את פרויקט ה״לבנוניזציה״ של הקפיטליזם הישראלי. קרי: משטר של מפלגות עדתיות וסקטוריאליות המוכנות לשרת את הסדר החברתי הקיים, בתנאי שיקבלו את ״המגיע להן״ במסגרת חלוקת השלל.

אך בשונה מלבנון, בישראל יש מגזר של הבורגנות השולט בכיפה ביד רמה: זו הבורגנות הגבוהה, הגברית והאשכנזית ברובה המקושרת היטב לגלובליזציה הקפיטליסטית. זו משליטה את סדר יומה בישראל כבר יותר מ-40 שנה.

סדר היום של הבורגנות הישראלית הגבוהה משלב רתימה של המדינה ומנגנוניה לצרכיה, העמקת הפערים החברתיים והניצול המעמדי, הפיכת המשק המקומי לניאו-קולוניה של האימפריאליזם האמריקאי; והמשך הכיבוש לשם מקסום רווחיה הישירים או העקיפים – קרי: גידול ללא הפסקה של התעשייה הצבאית הנמצאת בתהליכי הפרטה מואצים.

כולם היו בניו

ביבי מוקצה מחמת מיאוס בקרב יותר ממחצית הבוחרים, ובתום מערכת הבחירות הרביעית בשנתיים האחרונות שוב כשל בהבטחת הרוב הדרוש להקמת ממשלת ימין יציבה. הוא הפסיד גם את הרחוב (ר׳ ההפגנות ההמוניות נגדו ערב הבחירות) וחלק לא מבוטל מהתקשורת הממסדית סולד ממנו.

אך ההישג ההיסטורי של נתניהו הוא האיחוד תחת הנהגתו של כמעט כל הממסד הפוליטי בהגנתו על הסדר הקפיטליסטי ההגמוני.

הליכוד, יש עתיד, ש״ס, כחול-לבן, ישראל ביתנו, ימינה, יהדות התורה, תקווה חדשה ולאחרונה רע״מ מוכנות להתייצב ללא סייג מאחורי מדיניותו הכלכלית והחברתית של ראש הממשלה היוצא (... ואולי הנכנס). העבודה בראשות עמיר פרץ ומירב מיכאלי השמיעה קולות סוציאל-דמוקרטיים, אבל במבחן התוצאה, שר הכלכלה עמיר פרץ ושר העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים איציק שמולי לא קידמו שום שינוי, ולו המזערי ביותר, במדיניות הניאו-ליברלית של נתניהו. למרץ מצע סוציאל-דמוקרטי עקבי, אך המפלגה אינה שוללת את הקפיטליזם.

נכונותן של העבודה ומרצ להצטרף לכל ממשלה ״בלי ביבי״ תחת פיקודו של הימין הקיצוני הניאו-ליברלי מנטרלת כל יומרה לשינוי המדיניות הכלכלית והחברתית, ואף את היומרה לאתגר את המשך הכיבוש הממושך של השטחים הפלסטיניים. מעשה עמיר פרץ בהצטרפותו לממשלת ביבי עלול לשוב עם הצטרפות מירב מיכאלי לממשלת לא-ביבי.

אין שינוי בגוש השינוי

לאחר שנודעו תוצאות הבחירות – המנציחות את הפלונטר הפוליטי ולא מתירות לשום גוש להקים ממשלה – בגוש המפלגות שמתנגדות לנתניהו, המכונה גם ״גוש השינוי״, מדברים על מתווה ראשוני להקמת ממשלה. המתווה המדובר עוסק אך ורק בחלוקת השלל. אין בו שום רמז לרצון לשנות את מדיניות ממשלת נתניהו. במילים אחרות: אין שינוי בגוש השינוי.

אבל מן ההכרח לשנות. כי ״חזרת המשק לתפקודו״, אין פירושה שהמשבר שהתחולל בשנה האחרונה הגיע לקצו. לראייה: חרף ״החזרה לעבודה״, הרי בתום הסגר השלישי עומד שיעור האבטלה על יותר מ-15%, או כ-650 אלף עובדות ועובדים ללא עבודה. העוני גובר (ר׳ דיווחי איגוד העובדים הסוציאליים) ותשלום דמי האבטלה עומד להסתיים ביוני הקרוב. אין, בינתיים, תקציב מדינה או הצעת תקציב. המדיניות הכלכלית והחברתית מתנהלת טלאי-על-גבי-טלאי תוך הקפדה על המשך ההפרטות והפגיעה בשכר העובדים ובתנאי עבודתם. גם המיליארדים שהוזרמו למערכת הבריאות לשם מאבק בנגיף עומדים להיפסק.

הפלונטר הפוליטי יידרדר בקרוב למשבר חברתי עמוק, וגוש השינוי אינו מציע חלופה למדיניות הניאו-ליברלית השלטת. גם ההסתדרות יצאה לחל״ת מזה חודשים ארוכים ואינה מגלה שום רצון לאתגר את מדיניות הממשלה ולקדם מאבקי עובדים לשינוי סדר היום הכלכלי והחברתי. ההיפך הוא נכון – ההסתדרות הושיטה יד לנתניהו ומוכנה להושיט יד לכל ממשלה ניאו-ליברלית שתמשיך בדרכו, עמו או בלעדיו.

אפרים דוידי

אסירים בעת שלטונו של משפחת דובליה בהאיטי (צילום ארכיון: הומניטה)

למעלה מ-50 שנה מסתירה ישראל סיוע שהעניקה לדיקטטורה בהאיטי

עזרה לפאפא דוק הרוצח

ביוני 2019 הגיש עו״ד איתי מק, בשם עשרות פעילים, עתירת חופש מידע בבית המשפט המחוזי בתל-אביב. העתירה דרשה לחשוף את כל המסמכים שברשות משרד הביטחון הנוגעים בקשר הביטחוני והדיפלומטי של מדינת ישראל עם האיטי שבאיים הקריביים בתקופת הדיקטטורה של משפחת דובליה, בשנים 1967-1986.

האיטי, המדינה הענייה ביותר באמריקה הלטינית, תפקדה במשך 29 שנים כבית כלא בניהול משפחת דובליה. תפקיד התושבים היה לשרת את הגחמות ואת אורח החיים הראוותני של המשפחה הבזבזנית. בארמון הנשיאות היו חדרי עינויים, ולפי דיווחים רבים היו בקירות חורי הצצה דרכם צפה בעינויים של מתנגדיו הדיקטטור **פרנסואה דובליה, שהיה נשיאה ורודנה של האיטי משנת 1957 ועד 1971 ושכונה ״פאפא דוק״ משום שהיה רופא בהכשרתו.**

לפי הערכות, במשך 29 שנות הדיקטטורה של משפחת דובליה – האב פרנסואה ובנו ז׳אן-קלוד, שכונה ״בייבי דוק״ – נרצחו או הועלמו בין 30 אלף ל-60 אלף איש. המוני אזרחים ואזרחיות נחטפו, נשללה חירותם והם סבלו עינויים קשים שכללו אונס. משפחות שלמות נמחקו. בשנת 2011 נפתחו בהאיטי הליכים להעמיד לדין את ״בייבי דוק״ בגין פשעים נגד האנושות שביצע בשנים 1971 עד 1986. באוקטובר 2014 הוא נפטר מהתקף לב, וכך לא מוצה הדין עמו.

למיליציה שהקים ״פאפא דוק״ ושכונתה ״טונטון מאקוט״ היה תפקיד מרכזי במשטר: הטלת טרור מתמיד על כל האזרחים וגופי המשטר האחרים, כולל על זרועות הביטחון האחרות, וכן מניעת התנגדות במוקדי כוח אחרים בהאיטי. לחברי המיליציה היה ״רישיון״ להרוג, לאנוס, לענות ולבזוז. מיליציה זו הטילה אימה על כל חלקי החברה. תתי-המקלע עוזי תוצרת ישראל הפכו סמל של חברי המיליציה. הרודן היה נוהג לצאת מארמון הנשיאות כשהוא מלווה בחיילים מהמשמר הנשיאותי הרצחני, שנשאו גם הם תתי מקלע עוזי תוצרת ישראל. כבר בשנת 1966, ככל הנראה כדי להתחנף לרודן, החליטה ממשלת ישראל לתרגם לעברית את אחד מספריו. מי שתרגם את הספר היה עובד בכיר במשרד החוץ. באחד העמודים הראשונים בספר מופיעה תמונה של ״פאפא דוק״ ומתחתיה הכיתוב: ״נשיא האיטי לכל ימי חייו״.

לעתירה שהוגשה כאמור לפני שנתיים צורפו ראיות מוצקות לקשרים של משרדי החוץ והביטחון של ישראל עם הדיקטטורה בהאיטי: אלה מסמכים רשמיים של משרדי החוץ הישראלי ושל ארה״ב, ולכן אין כל ״חשש״ לפגיעה ביחסי החוץ ובביטחון המדינה בפרסום הראיות וגם לא בחשיפת המסמכים שברשות משרד הביטחון. לפי המסמכים הרשמיים, מכרה ישראל לדיקטטורה בהאיטי, בין היתר: תתי מקלע עוזי וגליל, רכבים משוריינים, מערכות תותחים שהוצבו בארמון הנשיאות, התקנים להצבת מערכות נשק במטוסים. אף נבחנה אפשרות להקים מפעל לייצור תחמושת בהאיטי.

מאה תתי-מקלע עוזי במתנה

כך למשל, לפי מברק מיום 4.1.1974, ששלח דוד מורג ממחלקת מרכז אמריקה במשרד החוץ לסמנכ״ל משרד החוץ, תיאר מורג את מצב העניינים בהאיטי ואת קשריה הביטחוניים של ישראל עם הדיקטטורה שם. הוא כתב כי הדיקטטורה הזמינה מישראל 500 תתי-מקלע מדגם עוזי וציוד צבאי נוסף, וכי הנהלת משרד החוץ החליטה להעניק במתנה 100 תתי-מקלע מדגם עוז מתוך ה-500 שהוזמנו.

בעתירה נטען כי נודעת חשיבות ציבורית עצומה לחשיפת המידע המבוקש כדי למנוע בהווה ובעתיד יצוא צבאי ישראלי לגורמים המעורבים בפשעים נגד האנושות, וכן כדי ״לבסס דרישה לחקירה בישראל של הגורמים שהיו אחראים לייצוא הביטחוני הישראלי להאיטי, ולהביא למיצוי הדין הציבורי ו/או הפלילי עם האחראים לייצוא זה״.

עוד נטען שבמיוחד נוכח התיעוד המצומצם יחסית לזוועות שהתרחשו בהאיטי (מעולם לא בוצעה חקירה בין-לאומית מקיפה), ייתכן כי למסמכים המוסתרים בישראל חשיבות רבה

<<<

<<<

גם לצורך תהליכי הצדק והפיוס בהאיטי עצמה.

העתירה הוגשה בחלוף כשנתיים מהגשת בקשת המידע, במהלכן הפר משרד הביטחון את החובה הקבועה בחוק חופש המידע לקבל החלטה תוך תקופה מקסימלית של 120 ימים. רק לאחר הגשת העתירה, קיבל משרד הביטחון החלטה לדחות את בקשת המידע בנימוק שחשיפתו תפגע בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה (הסייג בסעיף 9(א)(1) לחוק חופש המידע).

העותרים "צפו" שזו תהיה ההחלטה, ולכן הקדימו וטענו בה מראש מדוע צריך בכל זאת לחשוף את המידע, וכי משרד הביטחון מוכרח לשקול את האינטרס הציבורי (סעיף 10 לחוק) ואת אפשרות החשיפה החלקית (סעיף 11 לחוק). למרות זאת, בהליך בבית המשפט, שנמשך כשנתיים וחצי וכלל שני דיונים, חזר וטען משרד הביטחון שיש למחוק את העתירה ולהגיש עתירה עדכנית שתתייחס להחלטת הדחייה שנתקבלה רק לאחר הגשת העתירה. זאת גם אם העתירה ה"חדשה" תהיה זהה לעתירה המקורית.

העותרים טענו כי אין הצדקה עניינית למחיקת העתירה וכי דרישת המדינה נועדה להתיש וקבלתה תפגע באינטרס הציבורי לעודד את הציבור להשתמש ב"כלי" של חוק חופש המידע. הם הסבו את תשומת הלב לעובדה שחלפו כבר ארבע וחצי שנים ממועד הגשת הבקשה המקורית.

מפסק הדין של השופט חגי ברנר מהחודש שעבר עולה, כי במידע שאותר במשרד הביטחון נמצאים גם מסמכים בנוגע לייצוא הביטחוני להאיטי, כולל אישורים פרטניים שנתנה הממשלה ונתונים מספריים מפורטים בעניין זה. משרד הביטחון הציג בפני השופט ברנר שלוש חוות דעת חסויות. האחת מטעם נושא תפקיד בכיר באגף הביטחוני-מדיני של משרד הביטחון; השנייה, מטעם מנהל מחלקת מרכז אמריקה והקריביים יחד עם נציג המחלקה לפיקוח על הייצוא הביטחוני במשרד החוץ; והשלישית, מטעם נציגת אגף הממונה על הביטחון במערכת הביטחון (מלמ"ב).

על חשיבות התעשייה הצבאית

השופט ברנר כתב בפסק דינו, כי מחוות הדעת החסויות ומהמענה שקיבל לשאלות ששאל את כותבי חוות הדעת (בדיון במעמד צד אחד, יש להדגיש) עולה "החשיבות היתרה של התעשייה הביטחונית והייצוא הביטחוני לביטחון ולחוסן הלאומי של מדינת ישראל ולהשלכות המדיניות הנוגעות לכך, וכן צוין הנזק שעלול להיגרם לאינטרסים מדיניים-ביטחוניים חיוניים של מדינת ישראל מחמת פרסומו של המידע הקשור לעניינים של התעשייה הביטחונית, כמו גם לגורמים המעורבים בכך".

עוד נכתב בפסק הדין, כי יש חשש שחשיפת המידע במסמכים תעודד "ניסיונות צפויים מראש של גורמים שעוינים את מדינת ישראל ופועלים נגדה בזירה הבינלאומית, לעשות בו שימוש לשם הבאשת ריחה של מדינת ישראל בעולם". כמו כן נכתב כי חשיפת המידע תגרום למדינת ישראל "פגיעה בתדמיתה החיובית כיום בקרב הציבור בהאיטי". על כך הגיב עו"ד מק בציינו כי לא ברור על מה מבוססת טענה זו של מכיני חוות הדעת החסויות, שכן ניתן להניח שמשרדי החוץ והביטחון לא ערכו סקרי דעת קהל בהאיטי. ככל הידוע, חלק מהציבור בהאיטי אדיש לישראל, ואילו בקרב הציבור שכן זוכר את הדיקטטורה – לרבות פליטים שברחו לארה"ב ולמדינות אחרות, קורבנות הרדיפה והעינויים שעודם בחיים ומשפחותיהם של הנרצחים או הנעלמים – בוודאי שאין לישראל תדמית חיובית. תתי-המקלע עוזי הם מסמלי הדיקטטורה בהאיטי, בדומה לתתי המקלע גליל של כוחות הביטחון שביצעו ג'נוסייד ופשעים נגד האנושות בגואטמלה.

פרנסואה "פפא דוק" דובליה בסיור נשיאותי עם רובה בין רגליו (צילום: ארכיון הומניטה)

"ככל שהכוונה היא שהמשלחת ההומניטארית המצומצמת שישראל שלחה להאיטי לאחר רעידת האדמה בשנת 2010 הצליחה למחוק את זיכרון העבר, הרי שנציגי משרדי החוץ והביטחון יכולים בקלות לגלוש באינטרנט, ושם לקרוא כתבות בעיתונות בעולם ובהאיטי, מאמרים וספרים, ולצפות בתמונות ובסרטונים ביוטיוב של תתי-מקלע עוזי (העתירה הפנתה רק לחלק קטן מהם)", הוסיף מק. בהקשר זה, יש לציין שגם לאחר תום הג'נוסייד ברואנדה, שבמהלכו נעשה שימוש בתתי מקלע עוזי, שלחה ממשלת ישראל משלחת הומניטארית למדינה המדממת...

יחס גזעני ומזלזל

במסמכים רשמיים של משרד החוץ הישראלי שצורפו לעתירה ניכר יחס גזעני, מתנשא ומזלזל של נציגי מדינת ישראל כלפי תושבי האיטי בשל צבע עורם והעוני הקשה באי. הצורך להתמודד עם התפיסות הגזעניות של נציגי מדינת ישראל בחו"ל – שבאו לידי ביטוי גם בהתנהלותם במדינות רבות ביבשת אפריקה, בברזיל וכלפי העמים המקוריים באמריקה הלטינית – היה אחד מהנימוקים של העותרים בעתירה ובדיון לגבי חשיבות החשיפה של מסמכי משרד הביטחון.

אך השופט ברנר קבע בפסק הדין, שזו דווקא עילה לא לחשוף את המסמכים: "סקירות הכוללות שימוש בטרמינולוגיה מעליבה שהייתה מקובלת לפני כחמישים שנה, ושהיום נתפסת באור שלילי במיוחד עלולה לפגוע בתדמיתה של המדינה וביחסי החוץ שלה".

בתשובה לשאלה מדוע לא ניתן לחשוף לכל הפחות את "תמונת הראי" של מסמכי משרד החוץ שכבר נחשפו, דוגמת התיעוד של משרד הביטחון בעניין המשלוח של 500 תתי-מקלע עוזי, קבע השופט ברנר: "אכן ברשות העותרים מצוי מידע מסוים בנוגע למדינת האיטי, שבהחלט ייתכן כי גם הוא כשלעצמו עלול לפגוע ביחסי החוץ של המדינה, אלא שהמידע שהוצג בפניי רגיש, מקיף ומפורט הרבה יותר ופוטנציאל הפגיעה שתיגרם מחמת חשיפתו עולה לאין שיעור על המידע שכבר מצוי בידי העותרים".

בסיכום: השופט ברנר קיבל את עמדת משרד הביטחון ומכיני חוות הדעת הסודיות, כי "אכן מתקיים חשש מבוסס, אם לא למעלה מכך, לפגיעה בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה", וחייב את העותרים בהוצאות בסך 7,500 שקל.

נמרוד עובד

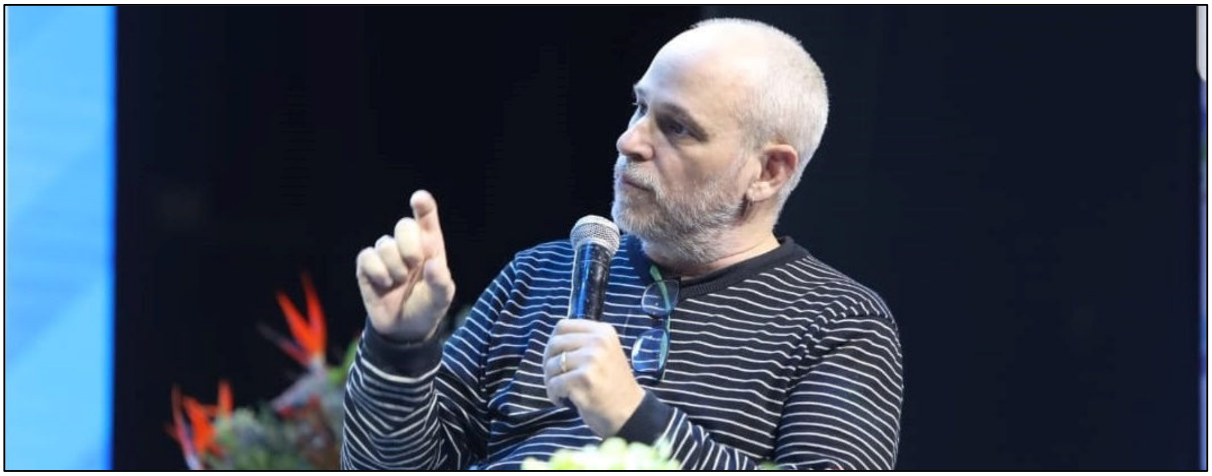

ד"ר גדי טאוב בוועידת השבועון הימני "מקור ראשון", דצמבר 2019 (צילום: דף הפייסבוק של גדי טאוב)

יואב פלד על הספר 'ניידים ונייחים: מאבקן של האליטות נגד הדמוקרטיה הישראלית'

המניפסט הפופוליסטי של גדי טאוב

כמקובל אצל כל דמגוג בעל כישורים, גם ספרו האחרון של הדמגוג הפופוליסטי גדי טאוב "ניידים ונייחים: מאבקן של האליטות נגד הדמוקרטיה הישראלית" (הוצאת סלע מאיר, 2020), מציג את משנתו על מצע של עובדות שיש לגביהן הסכמה רחבה. הגל הפופוליסטי, השוטף את העולם הדמוקרטי בעשור או שניים האחרונים, ניזון מההרס החברתי-כלכלי שהמיט הניאו-ליברליזם על חברות רבות. הגלובליזציה הניאו-ליברלית גרמה להעברה מאסיבית של מקומות עבודה בתעשייה המסורתית מהמערב אל "הדרום הגלובלי" (העולם השלישי לשעבר), ובאופן פרדוקסלי לכאורה - גם להגירה נרחבת משם אל ארצות המערב. זאת, נוסף לאסונות פוליטיים כמו הפלישה האמריקאית לעיראק ב-2003 שהולידה אי-יציבות הרסנית בחלק גדול של המזרח התיכון; ועל כך בהמשך.

הניאו-ליברליזם הוא אכן מעשי ידיהן של ה"אליטות" ("הניידים"), אותן מתאר הפופוליזם כאויב הגדול של "העם" ("הנייחים"); ואכן ערערה הגלובליזציה את הביטחון הכלכלי, התרבותי, ולעיתים גם הפיסי של שכבות נרחבות בתחתית הסולם החברתי-כלכלי. על בסיס עובדות אלה, ביישומן לישראל, מבקש טאוב לטעון כי ה"אליטות" הליברליות הישראליות, ובראשן האליטה המשפטית, חותרות לחסל את מדינת הלאום היהודית, לשלול את ריבונות העם ולבטל את הדמוקרטיה. לא פחות.

הספר איננו ספר אקדמי, כי אם מניפסט פוליטי, הנקרא כקטלוג של טענות פופוליסטיות מן העולם הרחב, מותאמות לישראל: מבקשי המקלט האפריקאים ("מסתננים" בלשונו של טאוב) הם הגילוי הישראלי של בעיית ההגירה לאירופה, המאיימת לדבריו להפוך את היבשת מוסלמית; האליטות הליברליות ה"ניידות" הן קוסמופוליטיות וחסרות שורשים ועל כן מתעבות את הייחודיות הלאומית, בזות לעם הקשור לארצו, מדינתו ותרבותו הלאומית, ומבקשות להקים מדינה אחת כלל-עולמית שבה ה"משילות" הבירוקרטית תחליף את הפוליטיקה הדמוקרטית; ה"תקינות הפוליטית", בסיוע הפוסט-מודרניזם והרב-תרבותיות, מוסיף טאוב, הולידה את פוליטיקת הזהויות, עיקרה את מושג האמת מכל תוכן, העניקה לגיטימציה לאנטישמיות, ובתגובה הובילה להצבעה לדונלד טראמפ. אולם, כמו הפופוליזם באופן כללי, בדרכו אל השורה התחתונה המופרכת עובר טאוב דרך כמה תחנות שאינן מנותקות לגמרי מהמציאות:

המתח בין ליברליזם ודמוקרטיה. הליברליזם הבורגני מראשיתו ועד למאה העשרים התייחס בחשדנות רבה לרעיון הדמוקרטי. החשש מ"עריצות הרוב" – האפשרות שמעמד הפועלים חסר הקניין יבטל בכוח הרוב הדמוקרטי את זכות הקניין הפרטי – היה מאפיין מהותי של הליברליזם. החשש הזה ננטש והליברליזם אימץ את הדמוקרטיה, רק כאשר התברר שבעזרת הבניית התודעה – מה שאנטוניו גראמשי כינה "הגמוניה תרבותית" – אפשר להוציא את זכות הקניין הפרטי אל מחוץ לתחומי השיח הפוליטי הלגיטימי ולכונן אותה כזכות טבעית שאינה ניתנת להזרה. מאז ועד היום, כאשר אומרים "דמוקרטיה" מתכוונים למעשה לדמוקרטיה ליברלית, או "מהותית" – ביטוי שטאוב מייחס לאהרן ברק. אולם מי שטבע אותו היה הסוציולוג יונתן שפירא על מנת להבחין בין דמוקרטיה ליברלית – שלטון הרוב המוגבל על ידי זכויות הפרט והמיעוט – לבין דמוקרטיה רובנית, שהיא פרוצדורלית גרידא. לפי טאוב, השימוש במושג "דמוקרטיה מהותית" מבטא את "התנגדותו היסודית והעקבית [של בית המשפט העליון] לדמוקרטיה" (עמ' 96).

ליברליזציה והעצמת שומרי הסף. תהליך הליברליזציה הכלכלית בישראל, שראשיתו בתוכנית החירום לייצוב המשק (1985), כלל בתוכו גם העברת סמכויות מהכנסת אל מוסדות שומרי סף ליברליים. לא רק בית המשפט העליון והיועץ המשפטי לממשלה, עליהם, כצפוי, מתגולל טאוב, אלא גם בנק ישראל, מבקר המדינה, ובראש ובראשונה אגף התקציבים באוצר (ה"פוגלים" בלשונו של יצחק רבין), באמצעות הכלי השערורייתי הקרוי "חוק ההסדרים". כפי שצוין כבר לא אחת (בין היתר בידי כותב שורות אלה), העצמת שומרי הסף אכן נועדה להגביל את יכולתם של נפגעי הליברליזציה הכלכלית להיאבק נגדה באמצעים דמוקרטיים.

ניאו ליברליזם ורב-תרבותיות אכן באו לעולם כשהם כרוכים זה בזו, אולם לא, כפי שטוען טאוב, על מנת לפורר את מדינת הלאום מלמעלה ומלמטה במהלך משולב. הוגה הדעות הרב-תרבותי הראשון, הקנדי וויל קימליקה, ביקש דווקא >>

>>
לשמר את מדינת הלאום הקנדית נגד הכוחות הבדלניים בקויבק שביקשו לפרוש ממנה. הגישה הרב-תרבותית להסדרת היחסים האתניים במדינות רב-אתניות (כלומר, כמעט כל מדינות העולם) אומצה במקומות רבים במקום "כור ההיתוך" כדרך להביא לשילוב מיעוטים אתניים בחברת הרוב. (השאלה, האם כור ההיתוך נכשל בגלל חוסר רצונם של המיעוטים להינתך או בגלל חוסר רצונו של הרוב לקבל אותם לתוכו, חורגת מתחומי רשימת ביקורת זו). פוליטיקת הזהויות המפוררת צמחה בשל כישלונה של הגישה הרב-תרבותית, לא בשל הצלחתה.

החסך הדמוקרטי. הגלובליזציה בכלל, והגלובליזציה הניאו-ליברלית בפרט, אכן העבירו את מוקד קבלת ההחלטות במידה רבה מהמדינה הריבונית הדמוקרטית לתאגידים רב-לאומיים ולגופים בינלאומיים בלתי נבחרים, או נבחרים למחצה – הבנק העולמי, קרן המטבע הבינלאומית, האיחוד האירופי. ביטוי סמלי לכך התרחש בעת המשבר הכלכלי העמוק ביוון ב-2012, כאשר מפגינים שרפו בניין באתונה ששימש בזמנו את הגסטאפו בתגובה לקיצוצים האכזריים שכפה האיחוד האירופי, ולמעשה גרמניה, על הממשלה היוונית. בבריטניה הוביל מסע פופוליסטי נגד האיחוד האירופי תחת הסיסמה של שיקום ריבונות העם לפרישתה מהאיחוד.

ההדרה הכפולה

בהגדה לפסח מעוגנת התפיסה, כי בהעדר צדק מדיני לא ניתן להשתית צדק חברתי. אולם הפופוליזם הימני משתמש בהגדה של פסח כמכשיר רטורי של גיוס פוליטי המתבסס על הדרה כפולה, חיצונית ופנימית, של "אנחנו והם". הקריטריון להדרה החיצונית הוא שיוכי – לאומי, אתני, דתי, ואילו הקריטריון להדרה הפנימית הוא מעמדי – "העם" מול "האליטה", או אפילו פוליטי – "השמאל שכח איך להיות יהודי". למרבה הפלא, האויב החיצוני במשנתו של טאוב איננו הפלסטינים, כי אם ה"מסתננים" מאפריקה, כ-30 אלף במספר, או 0.3% מתושבי המדינה, שמאז 2013 אינם מגיעים יותר בשל הגדר שנבנתה בגבול סיני. מדוע לא הפלסטינים? יש להניח שטאוב העדיף להימנע משאלות לא נעימות שהיו עולות אילו ליהק את הפלסטינים לתפקיד האויב החיצוני של יהודי ישראל. בנוסף, דיון בשאלה הפלסטינית היה מקלקל את ההקבלה לפופוליזם במדינות המערב, בהן סוגיות של קולוניאליזם וכיבוש אינן עומדות על סדר היום. אולם אל דאגה, הפלסטינים יופיעו בהמשך, כאשר יגיע טאוב לדיון באנטישמיות בארה"ב ולתגובתם הרפה, לשיטתו, של הארגונים היהודיים האמריקאיים למה שהוא מכנה האנטישמיות המוסלמית.

האויב הפנימי, כאמור אצל טאוב, הוא האליטה המשפטית ובראשה, איך לא, אהרן ברק. הפרק המשמעותי בספר הוא זה העוסק במערכת המשפט. טאוב מהדהד בפרק את קריאת הקרב של הימין הישראלי לגווניו נגד מערכת המשפט – מדניאל פרידמן עד השר אריה דרעי, מח"כ בצלאל סמוטריץ' עד השר אמיר אוחנה. הטיעון המרכזי של אסכולה זו הוא כי בהנהגת מאיר שמגר ואהרן ברק, נטל לעצמו בית המשפט העליון, באמצו את האקטיביזם השיפוטי, סמכויות לא-לו וחדר לתחומי חיים שאין לו מקום בהם ("משפטיזציה"). בכך טוען טאוב, הסיג בית המשפט העליון את גבולה של הכנסת, המשכן המוסדי של ריבונות העם. הסגת גבול זאת עלתה מדרגה בעקבות "המהפכה החוקתית" שראשיתה בחקיקת שני חוקי היסוד ב-1992: **חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו** ו**חוק יסוד: חופש העיסוק**. על פי גרסתו של טאוב, בפסק דין **בנק המזרחי** (1995), בו יישם לראשונה בית המשפט העליון את הסמכות למתוח ביקורת שיפוטית על חקיקה ראשית של הכנסת, הציב בית המשפט את עצמו כריבון במקום העם. לפי טאוב, הצעד האחרון, בינתיים, בתהליך הסגת הגבול הוא נכונותו של בג"צ להפעיל ביקורת שיפוטית על חוק הלאום, שהוא חוק יסוד ועל כן ניתן לבקר אותו רק לפי "עקרונות היסוד של השיטה" (מושג אותו דוחה טאוב בשצף קצף).

הזיהוי המיידי של רצון העם עם מעשה החקיקה (רק כאשר לפופוליסטים יש רוב במוסד המחוקק, כמובן), ועל כן תפיסת הביקורת השיפוטית על החקיקה כפגיעה בריבונות העם, נראה כמובן מאליו, אבל יש לבחון אותו יותר לעומק. נבחרי הציבור המאיישים את המוסד המחוקק ניצבים בפני בוחריהם בדרך כלל רק אחת לכמה שנים. במהלך תקופת כהונתם פועלים הנבחרים לפי שיקול דעתם והבנתם את האינטרס הציבורי, במקרה הטוב, ולפי לחצים של לוביסטים למיניהם, במקרה הגרוע יותר.

כאשר בית משפט חוקתי, בג"צ במקרה הישראלי, מעביר ביקורת על מעשי החקיקה הוא עושה זאת על סמך החוקה, האמורה לבטא את רצון העם ברגע כינונה, ובמקרה הישראלי – על סמך חוקי היסוד אותם חוקקה הכנסת עצמה. מובן שאת החוקה יש לפרש על מנת להתאימה למקרה הנידון, ואת זאת אמורים השופטים לעשות על סמך "עקרונות היסוד של השיטה" כפי שהם מבינים אותם.

האם עקרונות היסוד של השיטה בהכרח מבטאים את רצון העם פחות מאשר פעולותיהן של הרשויות הנבחרות, פעולות שהן במקרים רבים תוצאה של אינטרסים רגעיים, פשרות פוליטיות, עסקאות פוליטיות כשרות ופחות כשרות? האם, למשל, הימנעות הממשלה, שהיא מעין הוועד הפועל של הכנסת, מאכיפת תקנות הקורונה במגזר החרדי משקפת יותר נאמנה את רצון העם מאשר החלטה היפותטית של בג"צ שהייתה מחייבת את הממשלה לבצע אכיפה כזאת בשם עקרון השוויון בפני החוק, שהוא מעקרונות היסוד של השיטה?

בין טיעונים מופרכים למוזרויות

מעבר לטיעונים מופרכים, אך כאלה שיש להם ביסוס כלשהו במציאות, בספרו של טאוב לא חסרות גם מוזרויות. מתוך 205 עמודי טקסט העוסקים בשאלות גדולות כמו דמוקרטיה, ליברליזם, ריבונות ולאומיות, מוקדשים לא פחות מעשרה עמודים שלמים לפועלו של אדם אחד – יגאל כרמון. כרמון, איש מודיעין לשעבר, הקים את מכון ממר"י, העוקב אחר התקשורת הערבית על מנת לגלות בה הסתה אנטי-ישראלית ואנטישמית.

אם אהרן ברק הוא הנבל בסיפור של טאוב, כרמון הוא הגיבור הטרגי. עיקר הדיון עוסק בתסכולו של כרמון מכך שהארגונים היהודיים המרכזיים בארה"ב – ועידת הנשיאים, הליגה נגד השמצה וכו' – נמנעו מלסייע לו בהפצת אזהרותיו מפני "הסכנה המוסלמית" האורבת ליהודים באמריקה ולארה"ב כולה. טאוב מודה שהאוכלוסייה המוסלמית בארה"ב מונה קצת יותר מאחוז אחד בלבד, אבל אין לו ולכרמון ספק שהיא מהווה סכנה כה קיומית לחיים היהודיים שם, עד שיהודים יאלצו בקרוב להסתיר את כיפותיהם (עמ' 202). הוא מודה גם שהתקפות טרור על מוסדות יהודיים בארה"ב הונעו עד עתה רק בידי "האנטישמיות הימנית הקיצונית", אבל טוען שלמרות זאת "הסכנה לעתידם של יהודי ... [ארה"ב] מן הצד השני של הקשת הפוליטית חמורה בכמה סדרי גודל" (עמ' 189).

במסגרת דיון זה טאוב גם מגדיר את דונלד טראמפ "הנשיא הפילושמי ביותר בתולדות ארה"ב" (203).
>>

>>

זה אותו דונלד טראמפ שנמנע מלגנות כל גילוי של אלימות ימנית גזענית ושאמר כי בקרב המפגינים הימניים הקיצוניים בשרלוטסוויל, וירג׳יניה, שצעדו באוגוסט 2017 עם צלבי קרס וקראו ״Jews will not replace us״ היו גם ״אנשים טובים״. (יצוין שראש עיריית שרלוטסוויל באותה תקופה היה יהודי, וההפגנה נועדה למנוע את הסרת פסלו של הגנרל הדרומי במלחמת האזרחים, רוברט אי. לי, מפארק קטן במרכז העיר). למזלו של טאוב, ספרו התפרסם לפני שטראמפ שיסה את חסידיו נגד הקונגרס, משכן הדמוקרטיה וריבונות העם בארה״ב, על מנת להפוך על פיהן את תוצאות הבחירות לנשיאות.

ניגודו של טראמפ הפילושמי הוא, כצפוי, הנשיא לשעבר אובמה, שתחת ממשלו קיבלה ״האנטישמיות של השמאל״ לגיטימציה. לפי טאוב, מדיניות החוץ של אובמה, כפי שבוטאה בנאומו המפורסם בקהיר ביוני 2009, התבססה על הרעיון כי ״בחסות הכבוד לתרבותו של האחר ... [יש לקבל בסלחנות] פונדמנטליזם דתי, שוביניזם אלים, טרור פוליטי או גזעני ואף הצהרות גורפות על הצורך להרוס את המערב כולו״ (עמ׳ 46). מדיניות זו של אובמה, ולא הפלישה האמריקאית לעיראק ב- 2003, היא שאחראית, לדברי טאוב, להתמוטטות הסדר החברתי והמדינתי בעיראק ובסוריה על תוצאותיה המזוויעות.

על החזון הפופוליסטי

יחד עם יורם חזוני, טאוב הוא הדובר האינטלקטואלי הבולט של הפופוליזם הימני בישראל. מהו החזון של אותו פופוליזם? מהספר לא ניתן ללמוד על כך, בין היתר מכיוון שאחרי קטלוג הדעות המוצג בו אין פרק סיכום שיציג בצורה קוהרנטית את הטוב והרצוי לדעת המחבר. על כן את חזונו של טאוב יש לנסות לחלץ מבין השורות.

מבחינה כלכלית, כפי שציין כבר מני מאוטנר (״הארץ״, 26 בפברואר 2021), טאוב, שמקור ההשראה שלו הוא הימין הפופוליסטי האמריקאי, איננו תוקף את מפעלן המשמעותי וההרסני ביותר של האליטות, הישראליות והאמריקאיות – הניאו-ליברליזם – אלא מתאר אותו כ״הצלחה כלכלית״ (עמ׳ 14). הפרדוקס הוא שהפופוליזם הימני (או האתנו-לאומי) ניזון מבחינה פוליטית מהמצוקות שהביא הניאו-ליברליזם, ושעליהן הוא מוחה ובצדק, אך מבלי לבקר את הפרויקט הניאו-ליברלי עצמו – הפרטה, הורדת מיסים, קיצוץ בתקציבי הרווחה (אך לא בתקציב הצבאי), דה-רגולציה, שבירת האיגודים המקצועיים. כך, במסווה של דאגה ל״עם״, הפופוליזם מקדם למעשה את האינטרסים הכלכליים של האליטה.

מבחינה מדינית, מתוך הלאו של טאוב שומעים את ההן: יש לשקם את הלאומיות היהודית בישראל, כלומר את ריבונות העם (היהודי), באמצעות ריסון מערכת המשפט וארגוני זכויות האדם והתנערות מערכיה האוניברסליים של האליטה ה״ניידת״. לגבי השאלה הפוליטית הקרדינלית העומדת בפני ישראל – שאלת גבולותיה הטריטוריאליים של המדינה – חוץ מהתייחסות אגבית ל״שקרי אוסלו״ לא ניתן להבין מהי עמדתו של המחבר: ארץ ישראל השלמה, תוכנית אלון, תוכנית שרון, עסקת המאה של טראמפ? זאת ככל הנראה הסיבה לכך שלא הפלסטינים אלא ה״מסתננים״ מוצגים כאויב החיצוני המאיים על ישראל. אילו היו הפלסטינים האויב החיצוני, אי אפשר היה להימנע מדיון בשאלת עתיד היחסים איתם. אבל הפופוליזם, כפי שציינו רבים מחוקריו, איננו אידיאולוגיה סדורה אלא אסטרטגיה רטורית של גיוס פוליטי לשם השגת עוצמה. עבור מי מבקש טאוב לגייס את ה״נייחים״? את התשובה לשאלה הזאת אותיר לקורא לחפש בספר עצמו. רמז: מטרתו להשאיר את הסדר הקפיטליסטי על כנו.

יואב פלד

סרטים מישראל ומפלסטין יתמודדו על פרסי אוסקר

טקס האוסקר הקרוב יתקיים בהוליווד ב-25 באפריל הקרוב, ולראשונה יתמודדו על הפרס סרטים מישראל ומפלסטין. המועמד הישראלי הוא הסרט הקצר ״עין לבנה״ של תומר שושן. בסרט, שצולם בשוט אחד, עימות לילי בדרום תל-אביב בין צעיר ישראלי (דניאל גד) למבקש מקלט מאריתריאה (דוויט טאלקאב). הצעיר התל-אביבי חושד שהפליט גנב את האופניים שלו. לא נספר כאן את סופו של הסרט, שכבר הופץ בעולם, אבל נציין שבמרכזו דעות קדומות ושנאת זרים מהן סובלים מבקשי המקלט האפריקאים בישראל.

הסרט הפלסטיני המתמודד באוסקר הוא ״הנוכח״ של הבמאית הבריטית-הפלסטינית פראח נאבלוסי, שמתמודד מול הישראלי בקטגוריית הסרט הקצר הטוב ביותר. הסרט הוא מתקפה חריפה נגד הגזענות הישראלית המוסדית, כפי שזו באה לידי ביטוי ביחס לפלסטינים שתחת כיבוש. בסרט מככבת גדר ההפרדה, המשסעת את הציבור הפלסטיני פיסית ומנטלית. ברגעי החיכוך עם החיילים מתגלים הגזענות, הזלזול והאכזריות המתקיימים בחסות הכיבוש.

במרכז העלילה עומד יוסף בגילומו של סלאח בכרי (בנו של הבמאי והשחקן מוחמד בכרי). יוסף גר עם אשתו ובתו בכפר סמוך לגדר ההפרדה. השגרה היומיומית של הגיבור היא לעבור במחסום של צה״ל בדרכו לעיר סמוכה. העיר קרובה כל כך שהוא יכול לצעוד אליה ואף לקחת עמו את בתו יסמין. אבל המרחק הפיסי הקצר הופך בלתי עביר בשל הכיבוש, כמוהו כפער התרבותי שאינו ניתן לגישור בינו לבין החיילים הישראלים במחסום. שני המפגשים איתם (בהלוך ובחזור) הם המחוללים הדרמטיים והמצפוניים של הסרט בן 25 הדקות, הצפוי לעלות בקרוב גם בנטפליקס.

במפגש הראשון, מטרטרים החיילים את יוסף בחסות הבירוקרטיה. הוא ממתין בסבלנות לביקורת המסמכים, בעודו מתבונן ברכבי המתנחלים העוברים ללא עיכובים מיותרים במחסום. כשסוף-סוף מגיע תורו, משפילים אותו החיילים לעיניה של בתו. הם מעכבים אותו לבדיקה וכולאים אותו בכלוב, שם הוא שוהה כמה שעות, בעוד החיילים, למעט אחד שמכיר אותו, לועגים לו. סיטואציה מבזה יותר מתרחשת בדרכו חזרה כשהוא מבקש לשוב לביתו עם המקרר שנישא על עגלת משא.

יוסף עייף וכואב והוא שוב נתקל בחיילים האוסרים עליו לחצות את המחסום אחרי רדת החשכה. הסיבה: המקרר גדול מדי כדי לעבור במתקן השיקוף. החיילים אומנם בדקו את המקרר הריק, אולם כיוון שההוראות הן לעבור דרך מתקן השיקוף, הם מסרבים לאפשר לו לשוב לביתו עם המתנה שרכש לאשתו. בתירוץ של ״רק ממלאים פקודות״, החיילים מעמידים בפניו אפשרות בחירה: לשוב הביתה בלי המקרר, או להישאר עם המקרר בלי לחצות את המחסום. בשלב זה נשבר יוסף ומתפרק.

נ״ע

45 שנה ליום האדמה

אלפים השתתפו השבוע (30.3) בתהלוכות ובעצרות שנערכו בגליל ובמשולש לציון 45 שנה ליום האדמה. התהלוכה המרכזית נערכה בעיר עראבה. בנוסף התקיימו פעילויות מקומיות ביישובים טייבה, כפר כנא, דיר חנא וסכנין. האירוע בעראבה נערך בחסות ועדת המעקב העליונה של הציבור הערבי בישראל.

בישיבת ועדת המעקב, במהלכה הוחלט על קיום האירוע, אמר יו״ר הוועדה מוחמד ברכה: ״עברנו תקופה קשה בגלל מערכת הבחירות ותוצאותיהן. ציון יום האדמה הוא הזדמנות להפגנת את אחדות האוכלוסייה הערבית ולחיזוק רוחה״.

חד״ש ומק״י קראו להצטרף לאירועים לציון יום האדמה. מחד״ש נמסר: ״יום האדמה היה נקודת מפנה בתולדות הציבור הערבי הפלסטיני בישראל — שהפך משארית עם מוכה לאחר הנכבה לציבור שנאבק על זכויותיו. הוא מהווה מודל למאבק ציבורי, שמנע את הפקעת האדמות בשנת 1976, ובתחנות נוספות רבות בתולדות הציבור הערבי. ניסיון זה חשוב אף יותר השנה, בצל מדיניות ההתכחשות לזכויות הציבור הערבי ובצל משטר העליונות היהודית וחוק הלאום.״ עוד נמסר: ״לא נפסיק להיאבק למען שוויון זכויות אזרחי ולאומי מלא ובלתי מותנה, ולמען סיום הכיבוש והקמת מדינה פלסטינית בצד ישראל לפי החלטות האו״ם״.

יום האדמה — השביתה הכללית של האוכלוסייה הערבית בישראל ב-1976, בתגובה להחלטת הממשלה להפקיע שטחי קרקע גדולים נוספים מידי האזרחים הערבים — הייתה אירוע היסטורי לא רק מבחינת הציבור הערבי בישראל והעם הפלסטיני בכללותו, אלא גם בתולדות המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק״י). בוועד להגנת האדמות, שהחליט לראשונה בתולדות האוכלוסייה הערבית בישראל על קיום שביתה כללית, הייתה השפעה גדולה לנציגי מק״י. גם ועד ראשי המועצות המקומיות הערביות תמך בשביתה, אך האיומים, הלחץ, הפיתויים ומסע ההפחדה מצד השלטונות, גרמו לכך שראשי המועצות הערביות ברובם התנגדו לשביתה.

למרות הכל הצליחה השביתה והשתתפו בה כל שכבות האוכלוסייה הערבית. גם ראשי מועצות מקומיות שהתנגדו לקיום השביתה הצטרפו לשובתים. הם נוכחו לדעת שתושבי כפריהם, רובם ככולם, שובתים ואינם נרתעים מפני האיומים והלחצים. מאבקה של המפלגה הקומוניסטית ביום האדמה היה לכן חלק לא רק ממאבק המיעוט הלאומי הערבי-פלסטיני, אלא גם מהמאבק הכולל להגנת הדמוקרטיה ולשמירת זכויות האדם בישראל. ההפגנות ההמוניות ביום האדמה הראשון נערכו בסכנין, בעראבה ובדיר חנא ודוכאו ביד קשה בידי חיילי צה״ל ושוטרים. בהפגנות נהרגו שישה מפגינים; ארבעה בידי צה״ל ועוד שניים בידי המשטרה. שלושה מההרוגים היו תושבי סכנין.

פורום המשפחות השכולות הישראלי-פלסטיני ותנועת ״לוחמים לשלום״

טקס יום הזיכרון הישראלי-פלסטיני המשותף

יום שלישי, 13.4, בשעה 20:30; שידור חי באינטרנט

שוטר ירה למוות במתמודד נפש בשכונת ואדי ניסנאס בחיפה

מחאה התעוררה השבוע בעקבות מותו של מוניר ענבתאוי (33), אדם מעורער בנפשו משכונת ואדי ניסנאס בחיפה, שנורה למוות (29.3) בידי שוטרים. השוטר החשוד, גם הוא תושב העיר, נחקר במשרד מח״ש בקרית הממשלה בחיפה.

יו״ר הרשימה המשותפת, ח״כ איימן עודה (חד״ש) — אף הוא תושב העיר — הגיע לבית המשפחה. ״אלווה את המשפחה מרגע זה ועד שנגלה מה באמת קרה״, אמר והוסיף: ״פשוט מאוד, כשזה ערבי היד קלה על ההדק. זה מובן לכולם, אבל יש לנו בעיה נוספת: אנחנו לא מאמינים גם למח״ש. מבחינתנו מח״ש זו דלת מסתובבת של המשטרה. אנחנו עוקבים ונעקוב עד שהאחראים למות ענבתאוי יובאו לדין״.

״מוניר ענבתאוי, שיראל חבורה ויהודה ביאדגה סבלו מאי-שפיות ונשאו סכין״, הזכיר ח״כ עופר כסיף (חד״ש — הרשימה המשותפת). ״שלושתם נורו בידי שוטרים. בשלושת המקרים הייתה זו האם שהזמינה את השוטרים שהרגו את בנה. הסכין והסכנה היו ידועים מראש לשוטרים שנקראו לזירה, הם יכלו להיערך מראש לריסון ללא הרג, אילו רק היו בוחרים״.

יצוין שהשר לביטחון פנים אמיר אוחנה ומפכ״ל המשטרה קובי שבתאי קיימו שיחת ועידה עם השוטר החיפאי שירה למוות בענבתאוי. השניים חיזקו אותו ותמכו בו. השיחה התקיימה שעה קלה לאחר שהשוטר נחקר במשרדי מח״ש.

פודקאסט - גל חד״ש

עונה שניה בפודקאסט של חד״ש ת״א

הפרק השישי: שיחה עם ד״ר **רותי גינזבורג**

בנושא: תרבות חזותית, פוליטיקה ומחאה

ניתן להאזין לכל פרקי גל חד״ש באתר ״זו הדרך״

יש גבול

טקס הדלקת המשואות האלטרנטיבי

יום רביעי, 14.4, בשעה 19:45; כיכר אמיל גרינצוויג, י-ם

לקוראי ״זו הדרך״ ולמפיציו

גיליון מס׳ 14 יתפרסם ביום רביעי, 14.4

השבוע באתר ״זו הדרך״

״תג מחיר״ בכפר קאסם, דו״ח בנק ישראל על נזקי הקורונה, המחאה ההמונית במיאנמר, מאבקי עובדים, ועוד...

zoha.org.il

ת״ד 26205, ת״א 6126102, טל׳ 03-6293944, פקס 03-6297263, דוא״ל zohaderekh@gmail.com, אתר זו הדרך: www.zoha.org.il